

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
(назва магістерської програми)

на тему:
**«Становлення та розвиток системи валютного регулювання та
нагляду в Україні»**
(назва теми)

Виконавець:

студентка центру заочної форми
навчання

Голубкова М.О.

(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., ст.викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Деркач Ю.Б.

(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сьогоднішній день найважливішим завданням розвитку української держави є забезпечення сталого економічного зростання, що обумовлюється фінансовою стабільністю. Досягнення фінансової стабільності української економіки можливе при умові створення раціональної і зваженої системи валютного регулювання та нагляду. Україна, ступивши на шлях до євроінтеграції, впроваджує валютну лібералізацію в рамках Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС. Угодою передбачено, що валютне регулювання повинно ґрунтуватися на двох складових: вільний рух капіталу та національний режим доступу до ринків фінансових послуг, що було покладено в основу Закону «Про валюту та валютні операції» від 21.06.2018 р. Відмітимо, з одного боку, валютне регулювання в Україні залишається ще досить жорстким в порівнянні з іншими країнами Європи, з іншого, - швидка валютна лібералізація несе в собі загрозу фінансової нестабільності країни, у зв'язку з різкою девальвацією гривні.

Мета дослідження - обґрунтування теоретичних засад та надання практичних рекомендацій щодо удосконалення системи валютного регулювання та нагляду в Україні.

Завдання дослідження:

визначити сутність та функції валютного регулювання;
дослідити особливості використання інструментів валютного регулювання;

визначити етапи становлення валютного регулювання та дослідити процес трансформації валютного контролю у валютний нагляд в Україні;

проаналізувати динаміку основних показників валютного ринку України;

проаналізувати вплив інструментів валютного регулювання на процес управління золотовалютними резервами України;

дослідити особливості застосування інструментів валютного регулювання в Україні в різних економічних умовах;

оцінити вплив валютної лібералізації на формування золотовалютних резервів України;

визначити загрози та можливості валютної лібералізації в Україні.

Об'єкт дослідження - валютне регулювання та нагляд.

Предмет дослідження - теоретичні та практичні засади функціонування системи валютного регулювання та нагляду в Україні.

Методи дослідження - загальнонаукові прийоми і методи: метод системної оцінки; метод аналізу і синтезу; метод групування, порівняння та узагальнення економічних показників; статистичні, математичні методи; методи прогнозування, фінансового аналізу та спостереження.

Інформаційна база дослідження - наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів; практичні дослідження з питань валютного регулювання та нагляду; законодавчі та нормативні акти, що регулюють валютні відносини в Україні; офіційні фінансові звіти Міністерства Фінансів;

офіційні статистичні та аналітичні звіти НБУ; науково-методична література; матеріали періодичних видань та Інтернет-ресурси.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (59 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 85 сторінок. Основний зміст викладено на 78 сторінках. Робота містить 15 таблиць, 13 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано статтю: _____.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні аспекти валютного регулювання та нагляду» визначено сутність та функції валютного регулювання, поняття інструментів валютного регулювання, їх види та принципи використання; досліджено етапи становлення валютного регулювання в Україні та процес трансформації валютного контролю у валютний нагляд.

У другому розділі «Сучасні тенденції розвитку валютного регулювання та нагляду в Україні» проаналізовано динаміку основних показників валютного ринку; особливості застосування інструментів валютного регулювання на різних етапах економічного розвитку.

У третьому розділі «Напрями розвитку валютного регулювання та нагляду в Україні» обґрунтована необхідність проведення поступової валютної лібералізації, відповідно до досвіду інших країн та вітчизняних економічних умов; запропонована процедура удосконалення валютного нагляду шляхом визначення рівня ризику проведення валютних операцій, розрахована регресійна модель, яка дозволить своєчасно запроваджувати ті, чи інші інструменти валютного регулювання.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки:

1. Валютне регулювання — комплекс цілеспрямованих заходів уповноважених державних органів та банків, спрямований на забезпечення реалізації цілей валютної політики, шляхом встановлення норм щодо формування, розміщення, використання валютних цінностей, з метою дотримання курсової стабільності національної грошової одиниці.

2. Процес валютного регулювання є неможливим без використання певної сукупності інструментів впливу, які можна розділити на дві групи: *ринкові* (проведення валютних інтервенцій, використання золотовалютних резервів, регулювання валютного курсу) ; *адміністративні* (девальвація і ревальвація, валютні обмеження).

3. Відповідно до Закону «Про валюту та валютні операції» в Україні валютний контроль було трансформовано у валютний нагляд, котрий обмежується тільки перевіркою відповідності нормамам, при цьому

втручання в оперативно-господарчу діяльність піднаглядного об'єкта не є допустимим, на противагу валютному контролю.

4. Одним із основних факторів, що впливає на валютний курс є платіжний баланс. Основною причиною дефіциту поточного рахунку платіжного балансу є перевищення обсягів імпорту над обсягами експорту. У 2014 р. фінансовий рахунок платіжного балансу характеризувався від'ємним сальдо за рахунок різкого збільшення обсягів витоку валюти з країни, позитивне сальдо за статтею «Інші інвестиції» у 2016-2018 рр. свідчило про приплив в Україну, насамперед, короткострокових надходжень, що створює ризики раптового повернення капіталу.

5. Проведене дослідження дозволяє виокремити 6 основних періодів на протязі 2012-2018 рр., відповідно до яких були застосовані різні моделі валютного регулювання, які характеризуються домінуванням адміністративних або ринкових інструментів, в залежності від стану фінансового ринку країни.

6. На основі запропонованої багатофакторної економіко-математичної моделі було встановлено що: зв'язок між обсягом золотовалютних резервів і зовнішнім державним та гарантованим державою боргом прямий тісний; зв'язок між обсягом золотовалютних резервів та індексом споживчих цін значний обернений; зв'язок між зовнішньоторговельним сальдо та обсягами ЗВР у 2015-2018 рр. є зворотнім значним; зв'язок між обсягом золотовалютних резервів і курсом гривні до дол.США прямий, що свідчить про дотримання НБУ режиму плаваючого валютного курсу.

7. Основними перевагами валютної лібералізації є спрощення доступу на міжнародний фінансовий ринок; збільшення обсягів національних фінансових ринків; здешевлення вартості внутрішніх позичкових ресурсів; розширення іноземного інвестування; збільшення обсягів золотовалютних резервів країни. Фінансова відкритість генерує певні ризики, пов'язані із порушенням макроекономічної стабільності; циклічним рухом іноземних короткострокових капіталів та ризиками їх раптового реверсу.

8. Розробка та впровадження дієвого механізму реалізації валютної лібералізації, з урахуванням особливостей притаманних вітчизняній економічній системі, сприятиме усуненню ризиків, що вона генерує. До такого механізму мають належати наступні структурні блоки: планування процесу реалізації заходів щодо валютної лібералізації; аналіз умов реалізації визначених заходів; впровадження визначених заходів на практиці; моніторинг результатів та корегування заходів відповідно до встановлених цілей.

9. У межах впровадження заходів валютної лібералізації, доцільним є визначення рівня ризику проведення валютних операцій з метою удосконалення процедури валютного нагляду уповноваженими банками. Визначати рівень такого ризику можливо за методикою, яка враховує особливості проведення розрахунків резидентів із нерезидентами за поточними валютними операціями, а також за операціями, пов'язаними з рухом капіталу.

АНОТАЦІЯ

Голубкова М.О. «Становлення та розвиток системи валютного регулювання та нагляду в Україні»,

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою «Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є валютне регулювання та нагляд.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти функціонування системи валютного регулювання та нагляду в Україні, визначено поняття «валютне регулювання», «валютний нагляд», «інструменти валютного регулювання» їх види та принципи використання.

Проаналізовано динаміку валютного курсу, стан платіжного балансу, динаміку валового зовнішнього боргу та золотовалютних резервів, обсяги експорту та імпорту країни, динаміку прямих іноземних інвестицій та надходжень від приватних грошових переказів.

Запропонована регресійна модель, використання якої дозволить спрогнозувати вплив макроекономічних факторів на обсяг золотовалютних резервів; обґрунтована необхідність проведення поступової валютної лібералізації, відповідно до досвіду інших країн та вітчизняних економічних умов, з метою недопущення різкої девальвації гривні; запропонована методика визначення рівня ризику валютних операцій, з метою проведення ефективного валютного нагляду України.

Ключові слова: валютне регулювання, нагляд, валюта, платіжний баланс, лібералізація.

ANNOTATION

Holubkova M, «Formation and Development of the Currency Regulation and Supervision System in Ukraine»,

thesis for Master degree in specialty «072 Finance, Banking and Insurance»
under the program «Managing the activities of banks in the financial market»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2019

The Master's qualification work consists of three sections. The subject of the study is currency regulation and supervision.

There is discussion about the theoretical aspects of the functioning of the currency regulation and supervision system in Ukraine, defines the concepts of "currency regulation", "currency supervision", "instruments of currency regulation" their types and principles of use, in this scientific work.

The dynamics of the exchange rate, the balance of payments, the dynamics of gross external debt and gold and foreign exchange reserves, the volume of exports and imports of the country, the dynamics of foreign direct investment and the income from private money transfers are analyzed.

A regression model is proposed, the using of it will allow to predict the impact of macroeconomic factors on the volume of foreign exchange reserves; the necessity of gradual currency liberalization, in accordance with the experience of other countries and domestic economic conditions, is justified in order to prevent a sharp devaluation of the hryvnia. The method of determining the level of risk of foreign exchange transactions is proposed in order to conduct effective currency supervision of Ukraine.

Keywords: regulation, supervision, currency, balance of payments, liberalization.